

Ještě jednou k vojenskému školství

Vojenská mysl 9/1979 uveřejnila článek „Jak dále v rozvoji vojenského školství“. Jeho obsahem je v podstatě zdůvodňování potřeby rozpracování dlouhodobé perspektivy vojenského školství a jeho řízení v podmínkách bouřlivého rozvoje vědy a techniky, života společnosti, soudobého vojenství a celkového školského systému.

Nemohu se ztotožnit s výchozí úvahou tohoto článku, že přijatá usnesení PÚV KSČ mají jen střednědobý charakter a nevytvářejí předpoklady jeho cílevědomého řízení. Všechna stranická usnesení svojí podstatou i charakterem vytvářejí výchozí základnu směrů činnosti i výhled do dlouhodobé perspektivy. Není tomu jinak ani s opatřeními v oblasti školství v armádě. Přijaté usnesení má závažný charakter, dává možnost zdokonalovat jej a rozvíjet.

Při zamyšlení se nad touto úvahou v uvedeném článku bude prospěšné ujasnit si některá základní, politická, věcná východiska a přístupy, která by měla tvořit podstatu a směr bádání činnosti ve vojenském školství.

Důležitou skutečností je to, že PÚV KSČ svým usnesením z 21. dubna 1972 schválilo perspektivní, dlouhodobý program rozvoje vojenského školství. Základní zásady tohoto systému přípravy kádrů vycházejí z požadavků vědeckotechnické revoluce, z rozvoje vojenství, ze zkušeností sovětského školství, z nároků na činnost velitelských, technických a dal-

ších kádrů v podmínkách vojenské činnosti. Navíc přijaté zásady plně odpovídají i zásadám nové výchovně vzdělávací soustavy, přijaté PÚV KSČ v roce 1976. Důležitým faktorem pro přijetí tohoto systému byly i sociálně politické změny v naší společnosti, především v podmínkách rozvinutého socialismu a zabezpečení jeho spolehlivé obrany.

V kontrolní zprávě z ledna roku 1979, v níž se v orgánu ÚV KSČ hodnotilo plnění zmíněného usnesení z roku 1972, se konstatovalo, že zavedený systém přípravy vojenských kádrů se osvědčil. Dále bylo zdůrazněno, že existující školský systém odpovídá narůstajícím požadavkům vědeckotechnického rozvoje, tendencím vývoje vojenství, potřebám rozvoje a upevňování ČSLA, jakož i vyšším nárokům na politické, odborné a řídicí schopnosti, morální a charakterové vlastnosti velitelského sboru.

Znovu bylo potvrzeno, že budování vojenského školství v koncepci usnesení PÚV KSČ je dlouhodobým procesem. Proto byl hlavní důraz položen na zdokonalení přípravy a výchovy velitelsko-pedagogického sboru a formování „vysokoškolské výchovně vzdělávací práce hlavně v nově vytvořených školách.“

Schválené změny v roce 1979 jen upravují a racionálně rozvíjejí existující systém. Především vytváří prostor pro efektivnější využívání jednotlivých školských center, oborovou integraci vojenských škol, zdokonalování jejich organizačních

struktur. Přijatými opatřeními se osamostatňuje středoškolská příprava.

Od přijetí usnesení v roce 1972 uplynulo skoro 8 let. Nově vytvořené školy vyprodukovaly již stovky absolventů. Zkušenosti z jejich uplatnění v praxi potvrdily správnost zavedeného systému. I když škola nemůže ve všech záležitostech připravit posluchače na veškerou konkrétní činnost u vojsk, jejich teoretické, vojenské i politické vědomosti jsou na takové úrovni, že dokáží plnit náročné úkoly v praxi.

Z uvedeného hlediska platnosti a závaznosti usnesení PÚV KSČ je principiálně nesprávné spekulativně uvažovat o schváleném systému přípravy kádřů jako o nějakém provizoriu. Jeho cílem je dosáhnout vysoké úrovně učeně výchovného procesu, odpovídajících kvalit vědeckopedagogického sboru, úzkého sepětí výuky a přípravy s vědou a praxí vojsk. V neposlední řadě má racionálně přispět k rozvoji účinného politického života, vysoké organizovanosti a náročnosti vojenského režimu na všech školách.

Usnesení PÚV KSČ o československé výchovně vzdělávací soustavě vyzvedlo do popředí požadavek zvýšení úrovně řízení na všech úsecích školské činnosti od ministerstev až po fakulty a katedry. Oprávněně se vyžaduje vysoká koncepčnost řídicích funkcí, hluboká znalost vlastní problematiky, ale i politická odpovědnost za svěřený úsek. Plně to platí o celé řadě a kontrolní činnosti nadřízených orgánů na všech stupních. Promyšlená řídicí a kontrolní činnost musí nejen zveřejňovat zkušenosti, sjednocovat úsilí škol a jejich jednotlivých článků, ale poskytovat i účinnou pomoc při řešení vznikajících problémů. Plně platí zásada, že každý článek řízení a jeho vedoucí od centra až po školské studijní obory a čty, svým přístupem, postoji a hlavně činností si vytváří neformální autoritu.

Těmito myšlenkami chci připomenout, že i realizace závěrů PÚV KSČ z 12. 1. 1979 má více stránek — obsahovou, organizační a politickou. Do současné doby byly ve vojenském školství v podstatě uvedeny v život organizační požadavky a opatření, které obsahuje toto usnesení. Přesunuly se některé studijní obory, osamostatnily se střední školy a v některých školách se vytvořil fakultní systém. Souběžně s tím se začal uskutečňovat nový průběh služby. Víme, že uskutečňované změny se neobešly bez problémů, ať již šlo o tvorbu tabulek, ustanovování do funkcí, realizace průběhu služby atd. Opožděné a často i neuvážené rozhodnutí udělaly v mnohých školách starosti i pro-

blémy, s mnohými se zápasí i v současnosti.

Po uskutečnění těchto změn stojí před odpovědnými orgány armády a řídicími články vojenského školství hlavní úkol — stabilizovat školy, dát jim možnost upevnit existující základnu a na tomto podkladě ji dále rozvíjet. Řídicí články od MNO až po školy a katedry musí stabilizovat, zdokonalovat a upevňovat učeně výchovný proces. V praxi to znamená, aby se ustálily učeně programy, školené obory, profilové cíle přípravy a výchovy lidí. Zároveň musíme vytvářet předpoklady, aby nejnovější poznatky vědy a praxe byly neodkladně uplatňovány ve výuce.

Dosažení vysoké úrovně výuky a školské práce zaměřené na všestrannou, tvůrčí politickou a vojenskou přípravu velitelů, technických a týlových pracovníků v budoucích letech je závislé i na soustavné péči o vědeckovýzkumnou činnost vojenských vysokých škol. Zkušenosti z celostátní školské soustavy vyžadují již dnes potřebu vyšší účasti každého pedagoga na tvůrčivě vědecké práci. To spolu s růstem nároků na vědeckopedagogickou kvalifikaci učitelů vytváří podmínky k uplatnění svých poznatků ve výuce, v celém procesu formování třídně politických, odborných, právně zdatných a morálně čistých vojenských kádřů.

Komunistická strana Československa a její orgány soustavně dbají o to, aby každý vysokoškolský odborník byl na výši soudobých požadavků. I v usneseních orgánů ÚV KSČ k vojenskému školství se sleduje příprava a výchova skutečně socialistických vojenských odborníků, politických vedoucích a vychovatelů podřízených. V praxi to vyžaduje úzce spojit náročnou odbornou přípravu s formováním politických, mravních i charakterových vlastností. I v našich podmínkách jsou plně aktuální slova L. I. Brežněva na shromáždění studentů v roce 1971 o charakteru socialistického odborníka: „Dnešní sovětský odborník je člověk, který dobře ovládá marxisticko-leninské umění, jasně vidí politické cíle strany a státu, má rozsáhlou vědeckou a praktickou přípravu a dokonale ovládá svůj obor. Dnešní odborník je dovedným organizátorem, který je schopen v praxi uplatnit zásady vědecké organizace práce. Dokáže pracovat s lidmi, váží si kolektivních zkušeností, přihlíží k názorům soudruhů a kriticky hodnotí to, co bylo dosaženo.“

Vysokoškolská příprava posluchačů je podmíněna úrovní vědeckopedagogického sboru. Bez toho by naše školy jen těžko mohly splnit své poslání. Rozbor stavu ve vojenských školách vede k závěru, že se

musí tempo vědecké přípravy podstatně zvýšit. V perspektivě 5—8 let by jednotlivé školy měly docílit 50—70 % vědeckopedagogické kvalifikace. Na všech úrovních řízení by se mělo stát předmětem konkrétního řešení jak vytvořit podmínky pro splnění tohoto cíle. Tam, kde se koncepčně a se větší odpovědností zabývají tímto problémem, dosahují dobré výsledky.

Pro kádrovou stabilizaci ve školách je třeba plně uplatnit zásadu, aby do škol na pedagogická a velitelská místa přicházeli jen takoví, kteří mají vztah k výchově lidí a jsou na potřebné politické i morální výši. V žádném případě školám neprospívá doplňování kádrů s politickými, morálními a pracovními nedostatky. To plně platí nejen o učitelích, ale i velitelích, hlavně na nižších stupních. Více péče by si zasloužil metodický a vojenský odborný růst právě velitelských funkcionářů.

Cesty k vyšší kvalitě a efektivnosti vyučovacího procesu by měly směřovat k odhalování rezerv při uplatňování základních metodických prostředků výuky — přednášek, samopřípravy, konzultací, cvičení a seminářů. Měli bychom si hlouběji uvědomit, že cílem vysokoškolské výuky není jen to, aby si posluchač osvojil potřebné znalosti a teoretické poučky, chápал strukturu problémů a jejich vzájemnou souvislost. Musí získat schopnost správně se orientovat ve studijní látce, naučit se logicky a tvořivě myslet, osvojit si návyky stále se učit a sebevzdělávat apod. K naplnění tohoto cíle slouží přednášky, které tvoří z metodických prostředků jen 20—25 %. Rozhodující však tvoří samostatná příprava, konzultace, cvičení, semináře a stáže. Těchto aktivních forem se ne vždy v práci využívá na katedrách.

Komunistická strana Československa ve svých dokumentech klade důraz na zvýšení úrovně studia marxisticko-leninské teorie, historických zkušeností strany, zahraniční politiky státu a usiluje o to, aby posluchači správně chápali aktuální problémy společenského vývoje. Učebně výchovná činnost má vštepovat návyky k samostatné přípravě referátů a veřejných vystoupení, schopnost zúčastnit se tvůrčích diskusí, formovat nevyhnutelné vlastnosti budoucího vychovatele, organizátora a propagátora komunistických myšlenek.

Celý systém komunistické výchovy by měl formovat u vojenských posluchačů vysoké politickomorální hodnoty, principiální vztah k dodržování norem komunistické morálky a vojenské etiky, nesmi-

řitelnost ke všem projevům konzumních maloměstských nálad a přežitků, bezzásadového chování a jednání, nekulturnosti v práci a životě. V jednotě s tím utvářet u budoucích příslušníků důstojnického sboru oddanost straně a lidu, pocit vysoké osobní odpovědnosti za plnění ušlechtilého poslání při obraně vymožeností socialismu.

Právě v této souvislosti je třeba více docenit, že jedním ze stabilizujících faktorů vojenského školství je úzké spojení výchovně vzdělávací práce škol s účinným fungováním a zdokonalováním celého komplexního systému komunistické výchovy. Nevystačíme již jen s rozpracováváním, plánováním, získáváním návyků apod., když nebude ve školách, ve školských jednotkách, katedrách a stábech vytvořeno neformální, vysoce náročné soudružské družné úsilí. Každý činitel ve výchovném procesu má velmi jasné a zodpovědné místo. Učitel, velitel i politický pracovník svou prací, zodpovědností i osobním příkladem působí na posluchače, na formování jeho profilu.

Mimořádně důležité je, aby se v rámci systému komunistické výchovy vštepovaly posluchačům takové rysy, jako je uvědomělý vztah k politice KSČ, k obraně socialistické vlasti a celého socialistického společenství, k vojenskému povolání jako k velmi čestné a zodpovědné službě. Poznatky ukazují na řadu problémů, které by bylo třeba věcně, operativně objasnit i řešit, a to nejen ve školách, ale i v příslušných složkách ministerstva národní obrany a Hlavní politické správy.

Kádrová stabilita na úseku škol je úzce spojena s narůstajícím problémem výběru posluchačů do vojenských škol. Na žádném stupni řízení se nemůže přehlížet, jak se plní výběr do škol, jak vypadá úroveň, názory a představy mladých chlapců o vojenské službě a vojenském povolání. Počet a kvalita mladých chlapců přijatých do vojenských škol určuje na léta dopředu stav a úroveň budoucího důstojnického sboru. Celým komplexem těchto problémů se bude zabývat zpráva pro státní a stranické orgány v druhé polovině tohoto roku. Je třeba se s plnou odpovědností zabývat těmito otázkami a zainteresovat správy MNO, příslušné orgány a instituce na jejich objektivním a věcném rozpracování.

Zdokonalování učebně výchovné práce ve vojenských školách se neobejde bez soustavného upevňování a prohlubování vedoucí úlohy strany. Rozhodující při tom je hluboká znalost stanovených úkolů, vycházející z linie KSČ pro oblast vojen-

ského školství, zodpovědnost a iniciativní přístup k jejich uvádění do každodenního života a školské praxe. To vyžaduje osobní politickou odpovědnost a příkladnost každého komunisty na svěřeném úseku práce ať již jde o vedoucí pracovníky, učitele či posluchače. K zesílení vlivu a vedoucí úlohy strany ve vojenských vysokých školách nestačí jen věci plánovat, obecně vysvětlit, uskutečnit to či ono politické opatření či akci, ale vždy sledovat a hodnotit konkrétní politický a praktický přínos toho či onoho jednání a opatření. Ideologická a organizační činnost politických orgánů, stranických organizací, komunistů velitelů a učitelů by měla vždy nacházet základní výraz v tom hlavním — tj. ve stále dokonalejším utváření socialistického profilu vojáka ČSLA schopného plnit náročné, ale ušlechtilé poslání při obraně vymožeností lidu a socialismu.

V předchozích částech jsem naznačil, v jakém směru je možné rozvíjet vojenské školy a zdokonalovat jejich řízení nejen z hlediska současnosti, ale i dlouhodobé perspektivy. V této souvislosti chci zdůraznit, že při potřebě dlouhodobého programu v té či oné oblasti, v našem případě vojenského školství, je třeba respektovat důsledně stranická a metodologická východiska. Vojenské školství můžeme rozvíjet jen na reálné věcné základně, kterou dávají platná stranická usnesení pro tuto oblast. Dále musíme důsledně

vycházet z nezbytných výhledů o výstavbě ČSLA v dalších letech, z možností a potřeb kádrového zabezpečení armády. Přirozeně, že se musíme opírat o perspektivy v rozvoji socialistické společnosti, celostátního školství a dalších výchozích faktů. Ani takové momenty, jako je analýza plnění linie XV. sjezdu KSČ v podmínkách ČSLA, upevňování vedoucí úlohy strany v jejím životě, stav a uplatnění požadavků vědeckotechnické revoluce v armádě, v oblasti vojenské kázně a kádrové práce, nejsou druhořadé pro řízení a zdokonalování současného školského systému.

V současné etapě rozvoje a budování vojenského školství je zvláště aktuální aktivně přispívat k vnitřní konsolidaci a upevňování kateder, fakult, škol a jejich řízení. Vyvolávání pochybností o relativní platnosti závěrů a zásad oslabuje tento proces. Praktická činnost škol při usku-tečňování závěrů PUV KSČ, obětavá a houževnatá práce tisíců pedagogických a velitelských kádrů potvrzují jejich opodstatněnost a realitu. Další rozvoj a budování škol musíme vidět v celém komplexu obsahových, politických a organizačních otázek v souladu s možnostmi a potřebami společnosti a armády.

Dlouhodobá platnost a perspektivnost stranických usnesení vytváří prostor pro cílevědomý rozvoj řízení a prognózu vojenského školství.